

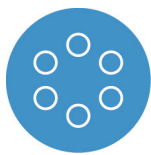
Participací na rozvoji školy se děti a mladí lidé učí demokracii. Je to důležitější než kdy dřív

Praha 5. března 2024 – Na téma Hlas mladých ve vzdělávání se diskutovalo u únorového kulatého stolu SKAV a EDUin. Participace dětí a mladých lidí na vzdělávacím procesu je podle panelistů jedním z důležitých nástrojů, jak naplňovat jeden ze základních cílů vzdělávacího procesu, jímž je výchova k občanství a demokracii. „Pokud participace funguje dobře, volení zástupci jsou delegáty, kteří přinášejí názory tříd, skupin, které zastupují. Učí se zjišťovat potřeby nebo skládat účty. To všechno jsou dovednosti, které potřebujeme pro občanský i pracovní život a já si kladu otázku, proč více nereflektujeme, jak se participací ve školách daří naplňovat,“ řekla během diskuse Silvie Pýchová.

Přitom právo zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, být do nich volen/a a pracovat v nich a obracet se jejich prostřednictvím na vedení školy (a tím participovat na rozhodování o vzdělávacím procesu) je jedním z mála práv žáků a studentů přímo zakotvených [ve školském zákoně](#).

Žákovské parlamenty nebo samosprávy v roce 2017 fungovaly podle tématické zprávy České školní inspekce [Participace žáků a studentů na fungování a rozvoji školy](#) zhruba na polovině základních a středních škol. Podle [Tomáše Hazlbauera](#) jich od té doby přibylo. „Žákovský parlament se stává normou, je ale otázka, jak pracují,“ upozornil na často formální zapojení žákovských samospráv do života školy. V tématické zprávě ČŠI připustilo 15 procent ředitelů škol, že činnost žákovského parlamentu je v jejich škole pouze formální, podle zkušeností Centra pro demokratické učení (CEDU) je ale toto číslo vyšší.

Záznam Kulatého stolu SKAV a EDUin na téma Hlas mladých ve vzdělávání je k dispozici na [youtube](#) nebo na [facebooku](#) SKAV.

Diskutovali:

- Marek Havrlík – Česká rada dětí a mládeže
- Tomáš Hazlbauer – Centrum pro demokratické učení (CEDU)
- Adéla Kundrátová – Česká středoškolská unie
- Silvie Pýchová – Partnerství pro vzdělávání 2030+, Výbor pro EU Rady vlády pro nestátní neziskové organizace
- Jana Ticháčková – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Moderátor:

- Anna Kačabová – Asociace podnikavé Česko

Na přípravě kulatého stolu se podílela Česká středoškolská unie.

Participace jako součást občanského vzdělávání a součást RVP

Diskutující dávali často formální fungování žákovských samospráv do souvislosti s obecným trendem ztráty důvěry ve veřejné instituce.

„Participace přispívá k tomu, aby veřejné služby byly šity na míru občanům, je to i důležitý faktor pro budování důvěry mezi občany a veřejnými institucemi,“ poznamenala [Jana Ticháčková](#). Upozornila, že důvěra ve veřejné instituce napříč demokratickými státy klesá a je ještě nižší u mladé generace. Právě vzdělávání je jednou z prvních oblastí, kde si mladí lidé ověřují, jak funkční demokratické procesy jsou.

Podle Adély Kundrátové je v tomto ohledu situace na řadě škol pro mladé lidi frustrující. *„Byla bych ráda, aby se věci o nás neděly bez nás, aby lidé, kteří rozhodují, s námi taková rozhodnutí alespoň konzultovali,“* řekla během diskuse. Od členů České středoškolské unie má informace o školách, kde žákovské samosprávy a parlamenty fungují dobře, ale není to normou.

„Mladí lidé jsou ve škole každý den a celý den, frustrace z věcí, které nemohou změnit, může být enormní. U řady z nich to vede k pasivitě později v životě,“ dodala [Adéla Kundrátová](#) s tím, že vzdělávací systém obecně pasivitu žáků podporuje (od převažující frontální výuky po klima školy, kde děti a mladí lidé nejsou často dospělými vnímáni jako partneři).

[Tomáš Hazlbauer](#) upozornil na to, že občanské vzdělávání je jedním ze základních cílů vzdělávání, v rámcových vzdělávacích programech (RVP) a školních vzdělávacích plánech je ale upozaděno.

„RVP je pro mě zásadní. Z roviny státu v něm říkáme, jaké občany chceme mít. Když se na něj podívám z pohledu výzev 21. století, nezdá se, že chceme mít občany pro tyto výzvy vybavené. Diskutujeme o druhém cizím jazyku

nebo o počtu hodin tělocviku, přitom občanské odpovědnosti a angažovanosti se dítě, které nemá osvícené rodiče, mimo školu těžko naučí,“ myslí si [Tomáš Hazlbauer](#). Občanskému vzdělávání podle něj chybí systémová podpora – dvě hodiny občanské výchovy v 7. a 8. třídě plus v řadě škol jen formálně fungující žákovský parlament k naplnění deklarovaných cílů vzdělávání v této oblasti nestačí.

Žákovská samospráva jako dekorace

„Participace (mladých) nemůže fungovat bez toho, aby vedení školy nebylo ochotné přistoupit na změnu. To ale může platit i pro lidi v rozhodujících pozicích na obecní, krajské nebo národní úrovni. Pokud se to nestane, budeme ve výsledku diskutovat maximálně o tom, že by se na záchodech měly častěji doplňovat ubrusky,“ pojmenovala [Adéla Kundrátová](#) problém pouze formálně fungující participace.

[Silvie Pýchová](#) považuje přístup, kdy se například právě žákovský parlament stane spíše dekorací, než funkční cestou jak participovat na dění ve škole za nebezpečný, protože posiluje v mladých lidech nedůvěru v to, že se demokratickými procesy dá dosáhnout změny. Participovat podle panelistů neznamená jen mít prostor čas od času vyjádřit svůj názor, ale moci dění kolem sebe skutečně ovlivnit. Vytvořit takové prostředí na škole není podle [Tomáše Hazlbauera](#) triviální záležitost. Důležité pro fungující participaci je celkové klima školy, postoj vedení a celého pedagogického týmu (není možné předpokládat, že žáci budou diskutovat s ředitelem školy o kurikulu, když nemohou projevit svůj názor v hodinách). *Jde ale také o to, aby se participace rozvíjela na různých úrovních. „Měl by to být hlubší proces,*“

myslí si **Marek Havrlík**. Participace by podle něj měla probíhat na více úrovních – činnost žákovské samosprávy je jen formální, pokud se pro většinu žáků školy omezí jednou za rok na volbu zástupců. Funkční participace znamená dlouhodobě a kontinuálně rozvíjet cesty, jak zvolení zástupci komunikují s těmi, které zastupují, a jak přenášejí témata do a ze svých tříd.

„Aby to fungovalo, musí to být stabilní prostor. Je nutná kontinuita. Kultura, hodnoty a návyky se tvoří v dlouhodobém horizontu. Je také důležité, aby měl žákovský parlament možnost řešit, co žáci a studenty opravdu zajímá a trápí,“ dodal Marek Havrlík.

Občanská gramotnost dospělých

Tomáš Hazlbauer upozornil na to, že dospělí zpravidla nedělají z mladých lidí zapojených do pouze formálně fungujících žákovských samospráv „stafáž“ záměrně, sami si často neumí představit, jakou podobu by participace ve školním kontextu měla a mohla mít: *„Pokud se občansky negramotní lidé snaží něco dělat s občanskou gramotností dětí a mladých lidí, nemůže to dopadnout příliš dobře, osoba učitele nebo ředitele je v tomto ohledu opravdu zásadní. My ale nemáme pro občanské vzdělávání systémovou oporu, nemáme v kultuře vzdělávání, a možná ani ve způsobu života zažité potřebné hodnoty a postoje. Chybí nám bohužel občansky vybavení lidé, kteří by mohli svým příkladem vychovávat.“*

Kontakt pro média

Radka Hrdinová
mediální komunikace
radka.hrdinova@skav.cz
603 177 791

Kdo jsme

Stálá konference asociací ve vzdělávání (SKAV) je zastřešující platforma organizací, které usilují o progresivní změny ve vzdělávání. Je moderátorem smysluplné diskuze a advokátem klíčových témat. Centrem zájmu členů jsou co nejlepší podmínky pro učení žáků a co nejlepší vztahy mezi žáky a učiteli. Věříme, že smyslem vzdělávání je, aby každý mohl rozvíjet svůj potenciál, najít své místo ve společnosti a prožít spokojený život.

Sledujte aktuální informace o SKAV na [Facebooku](#) a [Twitteru](#).

EDUin je obecně prospěšná společnost, která se věnuje problematice vzdělávání a jejíž snahou je informovat veřejnost o všem důležitém, co se děje ve školství a vzdělávání. EDUin, o. p. s., byla založena v roce 2010 a realizuje a připravuje několik informačních a osvětových projektů. Více se dozvíte na www.eduin.cz.